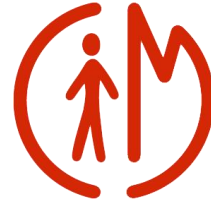

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
412-94/20
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 34223 датум: 20. октобар 2020.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ

МОНИТОРИНГ ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА

Извештај о посети Полицијској станици Сјеница

Београд, октобар 2020. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, А11 – Иницијатива за економска и социјална права, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Одбор за људска права Ваљево.

---

¹ "Сл. лист СЦГ – Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен на интернет страници Заштитника грађана 4. јуна 2020. год.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВА	Полицијска станица Сјеница (ПС Сјеница)
ВРЕМЕ	29./30. септембар 2020. године
ОСНОВ	Послови НПМ, у складу са чл. 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ЦИЉ	Одвраћање органа јавне власти и службених лица од било каквог облика злостављања или мучења, као и њиховог усмеравања на стварање услова и поступање према лицима лишеним слободе у складу са важећим прописима и стандардима, све у циљу превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ВРСТА	Ванредна
НАЈАВА	Посета је ненајављена
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Центар за интеграцију младих (ЦИМ)
САСТАВ ТИМА	Марко Анојчић, <i>Стручна служба Заштитника грађана / Одељење НПМ</i> Марко Тошић, <i>ЦИМ</i>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Полицијски службеници ПС Сјеница су остварили пуну сарадњу са НПМ и омогућили му да оствари свој мандат. Члановима тима су пружене све тражене информације и омогућен им је приступ просторијама и увид у тражену документацију.

ТОК ПОСЕТЕ

НПМ је представио чланове тима и циљ посете дежурним полицијским службеницима, након чега је обишао просторију за задржавање и потом у Дежурној служби извршио увид документацију о задржавању грађана. Током посете нису затечена доведена ни задржана лица.

Током 2019. године у ПС Сјеница је било 23 задржавања, а од почетка 2020. године до дана посете 10. У овој ПС задржавају се лица у прекршајном поступку и возачи који су искључени из саобраћаја због психофизичког стања. Задржавања најдуже могу трајати 24 сата,⁴ али у пракси ретко трају дуже од 12 сати. Према службеним наводима, лица која се задржавају у кривичном поступку упућују се у Окружни затвор у Новом Пазару, полицијски службеници ПС Сјеница обаве транспорт, а полицијски службеници из седишта Полицијске управе у Новом Пазару преузимају поступање према лицу.

1. ОБАВЕШТАВАЊЕ О ПРАВИМА И ДОКУМЕНТАЦИЈА

Према службеним наводима, лица се о правима обавештавају већ приликом лишења слободе, што обаве полицијски службеници који су их искључили из саобраћаја или затекли у извршењу прекршаја. Потом, по довођењу у ПС, уручује им се писмени информатор о правима. Ови информатори су затечени у свим предметима задржавања у које је извршен увид, са потписом лица којим потврђује да је упознат са правима.

Одлуке о задржавању доносе командир или помоћник командира. Решења у која је извршен увид донета су убрзо након довођења у станицу и садрже кратко образложење, позивање на законске основе и поуку о праву на жалбу. Одлуке у које је НПМ остварио увид су потписане од стране задржаних лица. Полицијски службеници наводе да су се дешавали ретки случајеви да бранилац задржаног поднесе жалбу против решења, у ком случају се жалба са комплетним списима одмах доставља прекршајном суду.

У предметима задржавања су затечене уредно попуњене и потписане потврде о привремено одузетим и враћеним предметима. Ови предмети се чувају у орману у Дежурној служби, коме приступ имају само полицијски службеници.

Записници о задржавању се уредно воде и углавном садрже податке од значаја за поступање према задржаном лицу и остваривању његових права током задржавања, све информације о времену које задржано лице проведе у ПС, као и све активности у вези са задржаним лицем. Записници које је НПМ прегледао су били потписани од стране задржаних лица. Они се не уручују задржаним лицима по истеку задржавања.⁵

1.

ПРЕПОРУКА

ПС Сјеница ће примерак записника о задржавању уручивати задржаном лицу.

Иако је у предметима затечено више (по 3 - 4) примерака обавештења о правима и решења о задржавању, полицијски службеници тврде да се лицима без изузетка омогућава да документацију задрже код себе током трајања задржавања.

⁴ Закон о прекршајима ("Сл. гласник РС", бр. 65/13, 13/16, 98/16 - одлука УС, 91/19 и 91/19 - др. закон), чл. 190. ст. 3: Ако је у случајевима из става 1. овог члана осумњичени затечен у вршењу прекршаја и не може се одмах привести у суд, а постоје основи сумње да ће побећи или опасност да ће непосредно наставити да врши прекршаје, овлашћени полицијски службеник може осумњиченог задржати најдуже 24 часа.

⁵ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/19), чл. 38. ст. 2. - 4: Записник о задржавању лица потписује полицијски службеник који је лице задржао и задржано лице. Примерак записника се уручује задржаном лицу. Ако задржано лице одбије да прими примерак записника или одбије да га потпише, полицијски службеник ће о томе сачинити забелешку на записнику.

2. ОБАВЕШТАВАЊЕ БЛИСКОГ ЛИЦА

Непосредно пре смештања у просторију, лица се питају да ли желе да се о њиховом задржавању неко обавести. Уколико желе, ово обављају полицијски службеници са службеног телефона, о чему потом обавесте и задржано лице. У записницима о задржавању се констатује да ли је и ко обавештен, али не и када. НПМ сматра да је време обавештавања блиске особе потребно констатовати због захтева да ово право буде гарантовано од самог почетка полицијског притвора, уз изузетке који би требало да буду јасно дефинисани и строго временски ограничени, а њихова примена пропраћена одређеним мерама заштите.⁶ У препорукама које ЦПТ упућује земљама ради пуног поштовања права на обавештење треће особе, ЦПТ захтева да се предузму ефективне мере да се лицима лишеним слободe од стране полиције системски омогућава право да обавесте блиског рођака или другу трећу страну о својој ситуацији, већ од самог почетка њиховог лишења слободe (тј. од тренутка када су дужни остати у полицији), као и да се остваривање овог права увек евидентира у писаној форми, са навођењем тачног времена обавештавања и особе која је обавештена.⁷

2.

ПРЕПОРУКА

ПС Сјеница ће у записнике о задржавању лица уносити податак о времену када је члан породице или друго блиско лице обавештено о његовом лишењу слободe.

Полицијски службеници наводе да се дешава да задржано лице не жели да користи ово право. У записницима је у тим случајевима констатовано да лице није желело икога да обавести. **Овакво поступање је у складу са препоруком коју је НПМ упутио након претходне посете ПС Сјеница да полицијски службеници не обавештавају блиска лица о задржавању уколико задржане особе то не желе.**⁸

3. ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД

Сва лица се пре задржавања обавезно воде у локалну здравствену установу ради лекарског прегледа. Такође, лица се воде у здравствену установу и уколико им је потребна медицинска помоћ током задржавања. Дом здравља је у непосредној близини ПС, на свега пар минута вожње.

Лекарски прегледи се обављају у присуству полицијских службеника. Према наводима, лекари увек захтевају да прегледу присуствује и полицијски службеник, јер се тако осећају безбедније. Ова чињеница се констатује у лекарском извештају ("доведен у пратњи полицијских службеника"), без конкретизовања околности које су довеле до тога нити других чињеница (разлози да немедицинско особље присуствује лекарском прегледу, да ли је до тога дошло на захтев лекара, ког су пола полицијски службеници, како присуствују прегледу – да ли могу да чују и/или виде преглед и друго).

Извештаји лекара о прегледима, са дијагнозама и другим медицинским подацима, су затечени у предметима, међу осталом документацијом о задржавању. У овим лекарским

⁶ Стандарди Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (ЦПТ): Нови стандарди ЦПТ у погледу полицијског притвора, ЦПТ/Инф (2002) 15, пар. 43.

⁷ ЦПТ: Извештај о посети Бугарској, ЦПТ/Инф (2018) 15, пар. 31.

⁸ Извештај о посети ПУ Нови Пазар, бр. 281-72/16 од 21. септембра 2016. год.

извештајима се налазе подаци о здравственом стању лица који нису од значаја за поступање према њему од стране полицијских службеника током трајања задржавања. Такође, чињеница да је обављен обавезни претходни преглед се углавном не констатује у записницима о задржавању – овај податак НПМ је затекао само у појединим записницима.

3.

ПРЕПОРУКА

ПС Сјеница ће обезбедити да приликом лекарских прегледа доведених и задржаних лица полицијски службеници поступају на следећи начин:

- полицијски службеници неће присуствовати лекарским прегледима лица, осим ако то затражи лекар;
- полицијски службеници су дужни да лекара упозоре на све безбедносне аспекте од значаја за доношење одлуке о присуству немедицинског особља лекарском прегледу;
- у случајевима када лекар затражи да полицијски службеници присуствују лекарском прегледу лица, прегледу ће присуствовати полицијски службеници истог пола ког је и лице које се прегледа и биће присутни тако да не могу да чују разговор између лекара и лица;
- лицима ће се омогућити да код себе држе медицинску документацију, ова документација неће стајати код полицијских службеника и информације о здравственом стању лица ће бити доступне искључиво здравственим радницима и лицу;
- изузетно, информације о здравственом стању лица ће бити доступне полицијским службеницима само уколико је то од значаја за поступање према њему и у мери неопходној за обављање њиховог посла: мишљење лекара о томе да ли је лице у здравственом стању које дозвољава да буде задржано и да ли му је током задржавања потребна посебна пажња или нега (нпр. терапија, посебна исхрана или слично);
- полицијски службеници ће у документацију о доведеним и задржаним лицима уносити податке о пруженој лекарској помоћи и све значајне податке о евентуалном присуству лекарском прегледу и разлозима за то.

4. ПРИСТУП БРАНИОЦУ

Браниоци који се постављају по службеној дужности се позивају преко кол центра и углавном долазе из Новог Пазара, за шта им треба и дуже од једног сата, а ређе из Тутина и Сјенице.

Лица задржана у прекршајном поступку или у складу са прописима о безбедности саобраћаја се поучавају о праву да ангажују браниоца. Они ово право углавном не користе током задржавања.

5. УСЛОВИ БОРАВКА

Просторија је затечена чиста и одржавана, са задовољавајућим условима за кратак боравак лица.

Намењена је за смештај једног лица, а њена површина је нешто преко 10 m² (дужина 4,8 m; ширина 2,1 m). Тоалет је мањим зидом одвојен од остатка просторије и заузима

површину мању од 1 m² (1 m x 0,8 m). Поред тоалета је лавабо са пијаћом водом. Мокри чвор је затечен у исправном и уредном стању.

У просторији је један лежај, који се састоји од дасака на уздигнутом постољу. На њему су од постељине затечена само 2 ћебета, која су деловали чисто. Иако се у пракси лица ретко задржавају дуже од 12 сати, треба имати у виду да постоји могућност и задржавања до 24 сата, те да просторије за задржавање у којима лица могу боравити дуже од 12 сати морају бити опремљене посебним лежајем са постељином, која се састоји од: душека, јастука, јастучнице, чаршава, ћебади и навлаке за ћебе.⁹

4.

ПРЕПОРУКА

ПС Сјеница ће обезбедити комплетну опрему за лежај у просторији за задржавање (душек, јастук, јастучницу, чаршав, ћебад и навлака за ћебе) и исту ће одржавати чистом.

просторија за задржавање

У просторији је инсталиран систем за усмену комуникацију за Дежурном службом, који омогућава задржаним лицима да у било ком тренутку позову службена лица.

⁹ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица ("Службени гласник РС", бр. 34/18), бр. 3. ст. 1.

*просторија за задржавање – посета НПМ
обављена 2016. год.*

Доток природне светлости, за који је НПМ приликом претходне посете утврдио да је неадекватан, није могао бити проверен јер је посета обављена ноћу, али делује да ништа није предузето у том погледу. У одговору ПУ Нови Пазар на препоруку да предузме мере како би се у просторији за задржавање у ПС Сјеница побољшао доток природне светлости, коју је НПМ тада упутио, наведено је да су наложене мере да се поступи по препоруци.¹⁰

НПМ би желео да од ПС Сјеница добије информације о мерама које су предузете да се у просторији за задржавање побољша доток природне светлости.

У тренутку посете НПМ није радило вештачко осветљење, према службеним наводима електричне инсталације су исправне и осветљење је радило током последњег задржавања. НПМ је обавештен да ће сијалица бити замењена у најкраћем року.

НПМ би желео да од ПС Сјеница добије потврду да је у просторији за задржавање замењена сијалица и да ради вештачко осветљење.

Прозор је заштићен решеткама које је могуће скинути ради проветравања просторије. Просторија је затечена проветрена. Такође, у просторији се налази и решеткама заштићено грејно тело. У просторији је било хладно, према службеним наводима грејање у полицијској станици је повезано на локални систем грејања и грејна сезона почиње за неколико недеља.

Просторија се налази у приземљу ПС, релативно удаљена од Дежурне службе. До ње воде два ходника, а над једним, из којег се улази у просторију, је постављен видео надзор. Просторија је такође под видео надзором, који је постављен тако да омогућава задржаном лицу приватност током коришћења тоалета. Од полицијских службеника НПМ није могао да добије прецизан податак о дужини чувања снимака видео надзора, али су тврдили да се чува минимум један месец. Обавештење да је просторија под видео надзором је истакнуто на вратима, са спољне стране. Обавештење о постојању видео надзора које је истакнуто изван просторије лако може да промакне лицу које се смешта у просторију, па НПМ сматра да би ова обавештења, како би се осигурало очување

¹⁰ Акт ПУ Нови Пазар – Одељења полиције бр. ОП-441/16 од 11. октобра 2016. год.

приватности задржаних лица, требало постављати унутар просторије. На овај начин, ова информација ће им током боравка у просторији бити доступна и уочљива.

5.

ПРЕПОРУКА

ПС Сјеница ће обавештење о видео надзору над просторијом за задржавање истаћи на видном месту унутар просторије.

видео надзор над просторијом за задржавање и обавештење о видео надзору

Лица се током задржавања само повремено обилазе, што је констатовано у појединим записницима о задржавању у које је извршен увид.

Исхрану за задржана лица обезбеђује Одсек за логистику ПУ Нови Пазар, чиме је напуштена пракса уочена приликом претходне посете НПМ да лицима храну доносе њима блиска лица или им полицијски службеници оброке купују личним средствима и поступљено по препоруци НПМ да ПУ Нови Пазар обезбеђује исхрану за задржана лица у ПС Сјеница, о трошку ПУ. Како се лица углавном задржавају до 12 сати, у ПС је у тренутку посете била доступна конзервирана и сухомесната храна. Задржаним лицима се понуди храна, али углавном не желе оброк, што се све констатује у записницима о задржавању.